

Bogusław Żyłko Przedmowa tłumacza: Symbol w ujęciu
grupy Tartu-Moskwa 5
Od autora 27

ROZDZIAŁ I

PRAWA I LEWA STRONA W OBRZĘDZIE CERKIEWNYM: ZNAK KRZYŻA
U PRAWOSŁAWNYCH I KATOLIKÓW 29

§ 1. Prawa i lewa strona: absolutny (aksjologiczny) i względny
(fizyczny) sens tego przeciwstawienia 29

§ 2. Dwie tradycje żegnania się znakiem krzyża: żegnanie się
od prawej strony do lewej i od lewej do prawej. Korelacja
z porządkiem błogosławienia 34

§ 2.1 Obie tradycje w Kościele Zachodnim 35

§ 3. Jednolity porządek żegnania się znakiem krzyża podczas
błogosławienia. Pierwotny charakter tego aktu (w stosunku
do żegnania znakiem krzyża siebie samego) 41

§ 3.1 Związek znaku krzyża z procesem katechizacji i objaśnienie
z tego punktu widzenia obu tradycji 42

§ 4. Znak krzyża i Wyznanie wiary 46

§ 5. Odmienna modalność obu tradycji. Modlitewny i konfesyjny
sens zakreślenia znaku krzyża: komunikacja z Bogiem i przyłączenie się
do Boga. Znak krzyża jako upodobnienie się do Chrystusa
i obleczenie się w krzyż 54

§ 5.1. Przypadki szczególne: żegnanie się od lewej do prawej strony
w ramach tradycji prawosławnej 59

§ 6. Dlaczego w kościele katolickim przeważał zwyczaj żegnania się
od lewej do prawej strony 60

ROZDZIAŁ II

PRAWA I LEWA STRONA W OBRZĘDZIE CERKIEWNYM: STRUKTURA PRZESTRZENI SAKRALNEJ W RUSI MOSKIEWSKIEJ 65

- § 1. Ruch zgodnie ze słońcem i naprzeciw słońca. Polemika w tej sprawie 65
- § 2. Związek przeciwstawienia ruchu zgodnie ze słońcem i przeciw słońcu z przeciwstawieniem strony prawej i lewej 70
- § 3. Pozycja zwolenników poruszania się naprzeciw słońcu: orientacja obrzędu cerkiewnego na czynności w obrębie ołtarza. Jeden system orientacji 72
- § 4. Pozycja zwolenników poruszania się zgodnie ze słońcem: przeciwstawienie ołtarzowej i pozaołtarzowej przestrzeni w świątyni. Dwa systemy orientacji 75
- § 5. Granica pomiędzy przestrzenią ołtarza i pozostałą częścią świątyni: zmiana orientacji w trakcie liturgii 78
 - § 5.1. Gdzie przebiega granica pomiędzy sanktuarium i pozostałą przestrzenią świątyni? 85
- § 6. Zmiana orientacji i kierunek poruszania się po kole 87
- § 7. Teologia staroruska: struktura przestrzeni sakralnej i rozumienie liturgii 90

ROZDZIAŁ III

SYMBOLIKA SOLARNO-LUNARNA W OBLICZU ŚWIĄTYNI ROSYJSKIEJ 95

- § 1. Symbolika rosyjskiego kopułowego krzyża. Krzyż i półksiężyc w rosyjskiej tradycji cerkiewnej 95
- § 2. Krzyż i półksiężyc w interpretacji chrześcijańskiej i pogańskiej 98
 - § 2.1. Słońce i krzyż 102
 - § 2.2 Chrystus i słońce 105

§ 3. Krzyż i półksiężyc poza tradycją ruską 111

§ 4. Niektóre wnioski 115

DODATKI

DODATEK I

SKŁADANIE PALCÓW PODCZAS CZYNNIENIA ZNAKU KRZYŻA W TRADYCYJI
PRAWOSŁAWNEJ 121

§ 1. Reforma patriarchy Nikona i spory o składaniu palców w Rosji:
dwupalcowy i trzypalcowy znak krzyża 121

§ 2. Symboliczne znaczenia ułożenia palców przy dwupalcowym
i trzypalcowym znaku krzyża 124

§ 3. Zagadnienie szczególnego ułożenia palców podczas kapłańskiego
błogosławieństwa 129

§ 4. Oskarżenie staroobrzędowców o naśladowanie tradycji
ormiańskiej 131

DODATEK II

SKOJARZENIE OLTARZA I ANALOJA W ZWIĄZKU Z ZAGADNIENIEM
CHODZENIA ZGODNIE ZE SŁOŃCEM 136

§ 1. Skojarzenie ołtarza i analoja i jego odzwierciedlenie w praktyce
obrzędowej: wypadki chodzenia zgodnie ze słońcem w sanktuarium
podczas konsekracji 136

§ 2. Polemika staroobrzędowców-popowców o chodzeniu w sanktuarium
podczas udzielania święceń: spory okólników i nieokólników 137

§ 3. Udzielanie święceń i udzielanie ślubu. Zagadnienie oprowadzania
wokół ołtarza podczas święceń biskupich 139

Przypisy 141

Literatura cytowana 281

Wykaz skrótów 337

Indeks osób 338

